

Sprawozdanie z przebiegu konferencji „Współczesna kultura ludowa w działaniu” 30-31.05.2014, Zakopane.

Zakopiańska konferencja „Współczesna kultura ludowa w działaniu” była pomyślana i zrealizowana jako spotkanie i rozmowa. Dlatego zamiast klasycznej ‘referatowej’ lub ‘prezentacyjnej’ formuły mieliśmy panele zorganizowane w sesjach (4) i modułach (8). Stąd także tak duże zróżnicowanie uczestników wydarzenia. Oprócz antropologów wzięli w nim bowiem udział artyści i twórcy inspirowani kulturą ludową lub wprost ją dziś tworzący. Byli muzealnicy i przedstawiciele innych instytucji kultury nakierowanych na ludowy świat, instruktorzy i animatorzy rewitalizujący fenomeny tej rzeczywistości, istotne w ich przeświadczeniu dla współczesnego sposobu istnienia. Ważną grupę stanowili reprezentanci władzy, od centralnego do lokalnego poziomu jej działania. Spotkanie miało także wymiar międzyregionalny: Warmia i Mazury zostały tu z niezwykle efektem skonfrontowane z Podhalem: ciągłość, jednorodność i siła tradycji postawione były celowo wobec rozerwania, przemieszania, zaniku nie tylko obyczaju i stylu życia, ale i problemów tożsamościowych: porozumieli się ludzie dokumentujący swoje pochodzenie do 7 pokoleń wstecz żyjących w tym samym miejscu z ludźmi, żyjącymi na cudzej ziemi i dotąd nie do końca czującymi się u siebie.

Taka konstrukcja dała konferencji niezwykle energię i dynamikę, a przede wszystkim zaskutkowało otwarciem pola dialogu; raczej pytaniami niż konkluzjami, odsłaniała horyzonty problemów, możliwych działań, niczego nie zamykając i nie kończąc. Najważniejszym i mocno wybrzmiałym wnioskiem jaki wynieść można było z dwudniowych obrad był ten, że wydarzenie jakim jest kultura ludowa nadal dziś jest inspirujące dla myślenia, działania, że różnorodnie służy lokalnym społecznościom i dlatego mocniej, świadomiej i bardziej konsekwentnie winno być wspierane.

Pracowano w 8 panelach, przy czym ostatni był próbą najogólniejszego podsumowania konferencji. Pogrupowaliśmy je w 4 sesje.

- 1) W pierwszej sesji w Dworcu Tatrzańskim [„Trwanie i upadek etnograficznych mitów a problematyka żywej kultury ludowej” – 2 panele; moderatorzy: Kuba Szpilka i dr hab., prof. UW Barbara Fatyga] dominowała antropologiczna teoria i kwestia stosowności wypracowanych przez nią kategorii takich jak: kultura ludowa, lud, tradycja, autentyczność. Wskazywano jak kontekst historyczny, ideowy, polityczny zmienia ich znaczenia a jednocześnie i na to, iż mimo wszystkie różnice wciąż mają one zdolność ujmowania i prezentacji zjawisk żywej kultury ludowej. Bardziej niż kiedyś wymagają refleksji i ujawniania sposobów ich rozumienia i przesłanek stosowania. Prof. Wojciech Burszta uczulał zebranych m.in. na fakt, iż tradycyjny konstrukt kultury ludowej zwracał się zawsze ku przeszłości, którą należało w teraźniejszości jedynie chronić. Ten sposób myślenia wykluczał pojmowanie kultury ludowej, jako mającej

Współorganizatorzy zadania:

Partnerzy merytoryczni:

Sponsorzy:

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Kolberg 2014 – Promesa”, realizowanego przez Instytut Muzyki i Tańca

Partnerzy medialni:

Muzeum Tatrzańskie

im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem

instytucja kultury Województwa Małopolskiego

horyzont przyszłości i moc oddziaływania w teraźniejszości. Antoni Kroh upomniał się o historyczne opracowanie kultury ludowej w Polsce powojennej. Krzysztof Trebunia-Tutka obszernie omówił pola działań we współczesnej kulturze ludowej, (na przykładzie własnych działań obficie ilustrowanych zdjęciami). Drugi panel - poświęcony ludowi wywołał ostrą dyskusję na temat tej kategorii; prof. Anna Szałygin-Malewska konsekwentnie kontestowała tę kategorię, jako anachroniczną, mimo protestów pozostałych panelistów i audytorium. Niemniej jednak problemy tożsamościowe pojawiły się tutaj z dużą siłą. Prof. Marcin Brocki ostrożnie formułował swoje zastrzeżenia wobec tradycyjnego ujęcia ludu, dr Iwona Oliwińska wskazała główne socjo-kulturowe uwarunkowania ludu miejskiego, zaś wójt Szaflar – pan Stanisław Ślimak uznał, iż nie ma żadnego problemu z używaniem tego pojęcia, a lud istnieje tak w odświętnej, jak i codziennej postaci. Żywa dyskusja z salą koncentrowała się głównie wokół problemów tożsamościowych. Zabawnym akcentem było domaganie się przez niektórych etnografów by wójt występował w portkach brudnych (codziennie używanych), a nie czystych (sic!). Zamiast nieobecnej z powodu wypadku losowego pani dyrektor Muzeum w Węgorzowie udział wzięła pani kustosz Krystyna Jarosz, która wskazała trudności w operacjonalizacji kultury ludowej na terenach „przejechanych przez historię”.

- 2) W drugiej sesji w Galerii Władysława Hasióra [Sposoby uzasadniania działań instytucji i organizacji na rzecz kultury ludowej/ Przetwanie i rozwój kultury ludowej w perspektywie potrzeb współczesnych lokalnych społeczności – 2 panele, moderatorzy: dr Anna Niedźwiedź i dr hab. Katarzyna Barańska] głos zabrali praktycy, artyści, animatorzy, działacze społeczni i przedstawiciele administracji państwowej i samorządowej. W obu panelach (Podhalańskim i Warmińsko-Mazurskim) były to wypowiedzi zaskakująco osobiste i emocjonalne pokazujące jak bardzo praca na rzecz kultury ludowej to szukanie, umacnianie i/lub budowanie więzi. Właśnie więź, wspólnotowość, bliskość - przeżywana a nie dekretowana- najmocniej uzasadniały działania dla kultury ludowej, pośrednio wskazując, że tu widzieć trzeba jej siłę i przyciągające oddziaływanie. Różnice regionalne są w punkcie wyjścia do działań, w zasobach, w źródłach obaw, lecz więź jako zasada jest prawdziwym wspólnym mianownikiem. Dyskusja pokazała, że zetknięcie tych dwóch regionów było bardzo dobrym pomysłem, jednym z jej efektów był wielokrotnie wyrażany pod adresem organizatorów postulat, by takich konfrontacji było więcej, bowiem obawy związane z różnicami i barierami komunikacyjnymi okazały się całkowicie nieistotne. W tej sesji najmocniej i najbardziej przejmująco wybrzmiały relacje pana Mariusza Kaperskiego (wiceburmistrza Zakopanego) oraz pani Kazimierzy Klobuszeńskiej (sołtyski i radnej gminy Dźwierzuty). Generalnie wszystkie wypowiedzi panelistów (także dr Stanisławy Trebuni-Staszek, Stanisława Marduły, Andrzeja Skupnia, Marcina Kapłona, Waldemara Majchera i Marii Wroniszewskiej) potwierdziły tezy sformułowane powyżej.

Współorganizatorzy zadania:

Partnerzy merytoryczni:

Sponsorzy:

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Kolberg 2014 – Promesa”, realizowanego przez Instytut Muzyki i Tańca

Partnerzy medialni:

- 3) Trzecia sesja w Dworcu Tatrzańskim [Przetrwanie i rozwój kultury ludowej w perspektywie potrzeb współczesnych lokalnych społeczności – o przestrzeni między podtrzymywaniem tradycji i tożsamości a „eventem” dla turystów – 2 panele, moderatorzy: Ryszard Michalski, Anna W. Brzezińska] zajęliśmy się współczesnym praktykowaniem kultury ludowej w jej eventowym (festiwale, pielgrzymki, konkursy itd. - dr Joanna Dziadowiec, dr Anna Buchner) wydaniu, jak i od strony praktykowania dziedzictwa niematerialnego (Jan Karpiel Bułeczka), dziedzictwa materialnego (Andrzej Gut-Mostowy). Opis ten wskazywał zarówno na stan istniejący, jak i zagrożenia dla przenoszenia (ale i odtwarzania i rozwijania) więzi, które kultura ludowa tworzy z pozostałymi obszarami kultury. W drugim panelu wystąpili przedstawiciele MKiDN (Dorota Ząbkowska, Przemysław Zieliński), organizacji pozarządowych (dr Ewa Antyborzec) i samorządu terytorialnego (Franciszek Bachleda Księdzularz). Co ciekawe, odbyła się merytoryczna dyskusja na temat potrzeb kultury ludowej i sposobów ich zaspokajania, w której nikt (!) nie narzekał na brak pieniędzy, natomiast wszyscy dyskutanci wskazywali na: dalsze potrzeby badań i rozwijania konkretnych działań w ramach istniejących możliwości finansowych, które nie są (co podkreślał zwłaszcza pan Bachleda Księdzularz) znane. Sesja była okraszona pięknymi wierszami wygłoszonymi gwarą przez ostatniego wymienionego panelistę.
- 4) Czwarta sesja miała miejsce również w Dworcu Tatrzańskim [Polityka i polityki kulturalne wobec kultury ludowej / Postulaty do władz, 2 panele, moderatorzy: dr Hanna Szreiber, Maciej Krupa]. Najpierw wszyscy uczestnicy konferencji, pracując w zespołach roboczych stworzyli katalog pomysłów do rozmów z władzami różnych szczebli o polityce wobec kultury ludowej. Zgodzono się, że polityka ta winna być - co oznacza, iż dziś taka nie jest- bardziej profesjonalna i świadoma aktualnego sposobu istnienia tej rzeczywistości. Oczekiwano od niej konsekwencji, przewidywalności, długiej perspektywy i podmiotowego traktowania. Mówiąc inaczej: kultura ta była tu widziana jako część ogólnie rozumianej kultury narodowej i jako narzędzie tworzenia więzi lokalnych i kultywowania społeczeństwa obywatelskiego. Po raz kolejny stwierdzono, iż jest ona nieocenionym zasobem, ciągle żywym i działającym - przede wszystkim lokalnie. W szczególności wyraźnie zostało podkreślone, że nie powinna być wykorzystywana jako przysłowiowy kwiatek do rozmaitych wyborczych kozuchów. Wreszcie, z natury tego zjawiska wynika – zdaniem uczestników konferencji - konieczność wspierania nade wszystko inicjatyw małych, lokalnych, bywa, że słabo lokujących się w większych strukturach. Postulowano zatem stworzenie narzędzi ułatwiających im działania. Konkretnym postulatem było także zostawienie w programach dotacyjnych miejsca dla działań niekonwencjonalnych, twórczych i oryginalnych, a nawet nieco szalonych. Żywą dyskusję wywołała też kwestia tzw. wkładów własnych, które zwłaszcza młodym i niestandardowym inicjatywom sprawiają duże trudności w ubieganiu się o środki na realizację działań. Praca metodą metaplanu wzbudziła początkowo nieufność zgromadzonych, jednakże doskonale spełniła w tym wypadku swoje zadanie: wszyscy się

Współorganizatorzy zadania:

Partnerzy merytoryczni:

Sponsorzy:

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Kolberg 2014 – Promesa”, realizowanego przez Instytut Muzyki i Tańca

Partnerzy medialni:

wypowiedzieli, a efekty zbiorcze, w postaci listy postulatów okazały się nader inspirujące. W ostatnim - 8 panelu moderatorzy podsumowali dorobek swoich paneli. Swoistym bonusem była mini-prezentacja portalu wiedzy o kulturze „Obserwatorium Żywej Kultury- Sieć badawcza” jako narzędzia do monitorowania stanu kultury ludowej i lokalnych społeczności. Ten panel także był okazją do dyskusji z publicznością. Wszyscy podkreślali magię i siłę tego spotkania.

W konferencji wzięło udział ponad 100 uczestników. M. in. Gościliśmy panią Maję Robotycką, żonę prof. Czesława Robotyckiego, któremu to spotkanie zadedykowaliśmy. Wszystkie sesje były transmitowane przez internet, (przygotowywane jest też nagranie w wolnym dostępie). Konferencja była też połączona z promocją książki „Kultura ludowa. Teorie, praktyki, polityki”, pod red. Barbary Fatygi i Ryszarda Michalskiego, przygotowanej w ramach grantu MKiDN, wydanej ze środków ISNS UW. Do tej publikacji uczestnicy konferencji wielokrotnie się też odwoływali, zarówno w dyskusjach panelowych, jak i – licznych – kularowych.

Ze względu na zainteresowanie tematyką konferencji i postulaty kontynuowania tego rodzaju spotkań w innych regionach Polski rozważamy taką kontynuację, jednakże przy zmienionej, bardziej roboczej formule.

Warto zaznaczyć, iż przyjęta formuła (brak limitów czasu, poganiających karteczek, referatów i prezentacji) zwiększyła, a nie obniżyła dyscyplinę występujących oraz publiczności. Zarazem spowodowała, że wszystkie głosy zostały wysłuchane. Ten wymiar prawdziwej partycypacji spowodował wyjątkowo wysoki stopień satysfakcji uczestników z udziału w tym spotkaniu. Co jest kolejnym sukcesem: NIE pojawił się tu też inny wątek - mimo iż używano różnych języków (mniej lub bardziej teoretycznych lub odwołujących się do praktyki) nikt nie narzekał ani na biurokratyczną nowomowę, ani na uczonej slang, bo ich – po prostu - tutaj nie było! Konferencja stanowi dowód, iż owocna wymiana poglądów i porozumienie między tak różnorodnymi grupami, jakie były tu reprezentowane są możliwe!

Barbara Fatyga

Kuba Szpilka

Współorganizatorzy zadania:

Partnerzy merytoryczni:

Sponsorzy:

Marszałek Województwa
Warmińsko-Mazurskiego
Jacek Protas

Małopolska

Marszałek
Województwa
Małopolskiego
Marek Sowa

Starosta
Powiatu Tatrzańskiego
Andrzej Gąsienica-Makowski

Burmistrz
Miasta Zakopane
Janusz Majcher

Poseł na Sejm RP
Andrzej Gut Mostowy

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
w ramach programu „Kolberg 2014 – Promesa”, realizowanego przez Instytut Muzyki i Tańca

Partnerzy medialni:

